

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1943 kl. 1 e. m.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående viss minskning av beredskapstiden för årsklass 1943.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 284, hava herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t framhåller önskvärdheten av att årsklass 1943 erhåller sådan minskning i fråga om beredskapstiden, som svarar mot den genomsnittliga tid tjänsteplikten i skogarna tagit, och att detta genom kungörelse eller på annat lämpligt sätt delgives de berörda.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande från chefen för försvarsstaben, statens bränslekommission och statens arbetsmarknadskommission.

Chefen för försvarsstaben, som erinrar om att årsklass 1943 komme att fullgöra första tjänstgöring under ungefärliga tiden 1/4 1944—1/4 1945, framhåller, att det ej vore möjligt att i februari 1943 bedöma, huru stora delar av krigsmakten, som kunde behöva vara krigsorganiserade under sommaren 1945. Icke heller kunde för närvarande förutses, i vilken grad andra åldersgrupper, äldre som yngre, under de närmaste åren kunde komma att tagas i anspråk för rikets behov i krigstjänst eller arbete. På grund härav syntes garantier av den art, som motionärerna önskade, icke böra ifrågakomma. En lämplig och rättvis fördelning av inkallelser och ianspråktagande för olika ändamål skulle försvåras, om de härutinnan samverkande civila och militära myndigheterna vore bundna av utfästelser till vissa medborgargrupper.

Statens bränslekommission finner, under förutsättning att det allmänna läget det medgäve, i och för sig skäligen att vid ifrågakommande inkallelser till beredskapstjänstgöring viss hänsyn toges till det förhållandet, att årsklassen 1943 enligt kungörelse nr 878 den 13 november 1942 haft att fullgöra viss tjänsteplikt i skogsarbete. Kommissionen ägde dock icke kännedom om de särskilda förhållanden och omständigheter, som vore förknippade med ifrågavarande inkallelser, och kunde sålunda icke bedöma, huruvida ett sådant hänsynstagande över huvud taget vore genomförbart. Av anförda skäl ansåge sig kommissionen icke kunna taga ställning till det i motionen framlagda förslaget.

Statens arbetsmarknadskommission har anfört i huvudsak följande: Möjligheten att realisera den i motionen framförda tanken att kompensera de år 1923 födda män, som tagas i anspråk för tjänstepliktigt arbete, huvudsakligen inom skogsbruket, genom en i motsvarande grad minskad beredskapstjänstgöring efter fullgjord första tjänstgöring såsom värnpliktiga, undandrog sig kommissionens bedömning. Emellertid måste det framhållas,

att tjänsteplikten i åtskilliga fall fullgöres av personer, som äga vana vid skogsarbete och om vilka man åtminstone i viss utsträckning måste antaga, att de oavsett tjänsteplikten ändock skulle ha kommit att utföra skogsarbete. Nämnas kunde sålunda, att av de 18.394 tjänstepliktiga, som anmält sig att fullgöra tjänsteplikt i förväg och den 27 januari 1943 befunno sig i arbete, icke mindre än 5.643 befunnits tidigare ha utfört skogsarbete i sådan omfattning, att det särskilda bidraget av två kronor för dag för vid skogsarbete ovana tjänstepliktiga icke kunnat tillerkännas dem. För dem av dessa, som under alla förhållanden skulle ha utfört skogsarbete, kunde knappast tjänsteplikten åberopas såsom skäl för minskad beredskapstjänstgöring. En kategoriklyvning i detta fall skulle emellertid uppenbarligen bliva svår att rättvist genomföra och under alla förhållanden försorsaka irritation.

Kommissionen framhöll slutligen, att den särställning, som dessa tjänstepliktiga nu hade, skulle försvinna i och med att ett fortsatt skärpt krisläge nödvändiggjorde tillgripande av tjänsteplikt, som komme att beröra även andra årsklasser. Ju längre tid framåt militär beredskap av nuvarande omfattning behövde upprätthållas, komme för övrigt den sammanlagda tid, som äldre årsklasser av värnpliktiga än denna måste offra för beredskapstjänstgöring, att i många fall överstiga den sammanlagda tid, som de år 1923 födda värnpliktiga behövde tagas i anspråk för tjänsteplikt och en omedelbart på rekrytutbildningen följande första beredskapstjänstgöring, vilken motionärerna åsyftade, under förutsättning att den senare till tidrymden bleve begränsad till vad nu tillämpades. Ur denna senare synpunkt upprullade således motionärernas framställning den betydligt mera vittomfattande frågan om en rättvis fördelning över huvud taget av de bördor, som samhället på grund av krisen måste ålägga medborgarna.

Utskottet. För egen del får utskottet anföra följande:

De betänkligheter mot bifall till motionen, som framförts i de överensamma avgivna utlåtandena, delas av utskottet. Av arbetsmarknadskommisionen har utrönts, att en ej obetydlig del av 1943 års årsklass sannolikt skulle hava varit sysselsatt med skogsarbete alldeles oavsett inkallelserna och därför ej skäligen kunnat begära kompensation, varför en genom bifall till motionen föranledd kategoriklyvning säkerligen skulle komma att vålla irritation och svårigheter. Jämväl hänsynen till äldre årsklasser, som under pågående krig kunna få ställa sin tid och arbetskraft till det allmännas förfogande, i mångt fall överträffande den i motionen avsedda årsklassen, måste tillerkännas betydelse.

Utskottet får därför, under åberopande av vad i de avgivna utlåtandena här ovan anförts, hemställa,

att här förevarande motion II: 284 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 februari 1943.

På utskottets vägnar:

MARTIN LJUNGBERG.

Närvarande: Se utlåtande nr 1.